

Таким чином, можна стверджувати, що індекс нечіткості алюзії в АН змінюється в межах від 0,1 до 1, при цьому АН семантичного поля «культура» мають індекс нечіткості від 0,2 до 1, у той час як діапазон індексу нечіткості АН семантичного поля «дозвілля» сягає значень від 0,1 до 0,7. Отже, АН семантичного поля «культура» є більш складними з точки зору відтворення алюзивного навантаження, ніж АН семантичного поля «дозвілля».

Перспективою дослідження вбачаємо обчислення індексу нечіткості АН інших сфер людського буття, а також виявлення залежності між індексом нечіткості АН та його «лінгвальним довголіттям» (або зникненням).

Література

Воробйова М.В. Алюзивні неологізми сфери культури у сучасній англійській мові / М.В. Воробйова // Наука і освіта у глобалізованому світі: традиції, сьогодення, перспективи: матеріали міжнар. науково-практ. конф., 17-18 жовтня м. Умань. – Умань: ПП Жовтий О. О., 2013. – Ч. 1. – С. 20-23. *Воробйова М. В.* Індекс нечіткості як критерій повноти семантичної інтерпретації алюзивних засобів англійського публіцистичного дискурсу / М. В. Воробйова // Культура народів Причорномор'я. Научний журнал. – 2008. – № 142. – Том 1. – С. 140 – 143. *Кофман А.* Введение в теорию нечетких множеств / А. Кофман; пер. с фр. В. Б. Кузьмина. – Москва, 1982. – 432 с. *Широков К. В.* Застосування формалізму нечітких множин для визначення граматичних станів турецьких дієслів / Широков К. В., Широков В. А. // Мовознавство. – 2005. - № 6. – С. 39-46. *McFedries P.* Word Spy : The Word Lover's Guide to New Words [Електронний ресурс] / Paul McFedries. - Режим доступу : www.wordspy.com

УДК 81'33+801.6

ВЯЛКОВА О.

(Київський національний лінгвістичний університет)

МОДЕЛІ КРЕОЛІЗАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКОМУ ТА УКРАЇНСЬКОМУ ВІРШОВАНОМУ ТЕКСТІ

У статті аналізується креолізований віршований текст на предмет способів поєднання вербальної та невербальної складових. Досліджуються існуючі моделі поєднання паралінгвістичних засобів із вербальним текстом та способи візуалізації. В якості основних пропонуються моделі Д. П. Чігаєва в застосуванні до нового матеріалу.

Ключові слова: креолізований віршований текст, модель, фігурний вірш, конкретна поезія, візуалізація, графічні стилістичні прийоми, вербальний текст.

Вялікова Е. А. Модели креолизации в американском и украинском стихотворном тексте. В статье анализируется креолизованный стихотворный текст на предмет способов соединения вербальной и невербальной составляющих. Исследуются существующие модели объединения паралингвистических средств с вербальным текстом и способы визуализации. В качестве основных предлагаются модели Д. П. Чигаева применительно к новому материалу.

Ключевые слова: креолизованный стихотворный текст, модель, фигурный стих, конкретная поэзия, визуализация, графические стилистические приёмы, вербальный текст.

Vialikova O. O. Models of the Creolisation in the American and Ukrainian Verse Text. In the article there is analysed the creolized verse text for the methods of combination of verbal and nonverbal constituents. The existing models of combination of paralinguistic means with a verbal text and visualisation means are investigated. The models by D. P. Chigayev are proposed as the basic ones in relation to the new material.

Key words: creolized verse text, model, shape poetry, concrete poetry, visualization, graphic stylistic means, verbal text.

Моделювання у лінгвістиці є однією з сучасних і широкоживаних методик аналізу тексту. Залежно від цілей дослідження добирається метод моделювання, а вид моделі відображує об'єкт дослідження у його формально спрощеній структурі. Моделювання креолізованого віршованого тексту як методика його аналізу унаочнює структуру даного тексту та допомагає провести його детальний аналіз на кожному рівні його інтерпретації.

Мета статті – проаналізувати наявні моделі креолізації та виділити основні моделі, притаманні сучасним американським та українським креолізованим віршованим текстам. Мета досягається через виконання таких завдань:

–критично проаналізувати лінгвістичну літературу на наявні способи поєднання вербальних та невербальних елементів у тексті;

–застосувати визначені моделі креолізації до сучасних американських та українських креолізованих віршованих текстів.

Предмет дослідження у статті – модель креолізації, тобто поєднання вербальної та невербальної складової полікодового тексту. **Об’єкт** дослідження – структура креолізованого віршованого тексту.

Типологія відношень між зображенням і текстом у семіотиці пропонує такі моделі креолізації:

1. Домінування, коли зображення домінує над текстом, воно є основним носієм інформації (таке можна спостерігати в рекламі, енциклопедіях, мистецтвознавчих книгах).

2. Рівновага, коли зображення і текст доповнюють один одного, і таким чином створюється гармонійна, цілісна картина.

3. Протиставлення, коли зображення не відповідає тексту [Бабала 2012, с. 10].

О. Є Анісімова встановлює такі моделі кореляції вербальної та зображувальної частин: 1) відношення взаємодоповнювання, коли зображення зрозуміле без слів і може існувати самостійно; 2) відношення взаємозалежності, коли зображення залежить від вербального коментаря, який визначає його інтерпретацію [Анісімова 2003, с. 12].

Вивчаючи метафору в креолізованих текстах, Г. О. Цуканова пропонує такі моделі синтезу вербального та невербального елементів у монолітний комплекс:

–вербальний текст + зображення – метафоричний образ утворюється поєднанням компонентів, що окремо сприймаються як нейтральні;

–лексична метафора + зображення – вихідний метафоричний вербальний текст поєднується з нейтральним зображенням;

–візуальна метафора + вербальний текст – до метафоричних зображень додається нейтральний вербальний текст;

–метафоричний вербальний текст + візуальна метафора – метафоричний креолізований текст створюється взаємозалежністю лексичної та візуальної метафор;

–метафоричний вербальний текст + візуальна метафора – це тексти з найвищим рівнем креолізації, у яких текстова метафора вписана у візуальну; вона формується на рівні ідеї повідомлення [Цуканова 2013, с. 151].

У своєму дослідженні, присвяченому способам креолізації сучасного рекламного тексту, Д. П. Чігаєв виділяє такі основні способи поєднання вербального тексту й зображення в креолізований текст, як креолізація тексту шляхом семантизації фона в друкованій рекламі, шляхом застосування шрифтового символізму, шляхом використання виражальних можливостей кольору, шляхом включення у вербальний ряд іконічних друкованих символів, актуалізація візуальних можливостей засобів орфографії, пунктуації й словотвору, а також три певною мірою формалізовані моделі креолізації:

- 1) вербальний текст + зображення;
- 2) зображення + вербальний текст;
- 3) вербальний текст = зображення [Чігаєв 2010].

Розглядаючи способи креолізації віршованого тексту, можна побачити, що ці способи і моделі за Д. П. Чігаєвим спостерігаються і у текстах конкретної поезії.

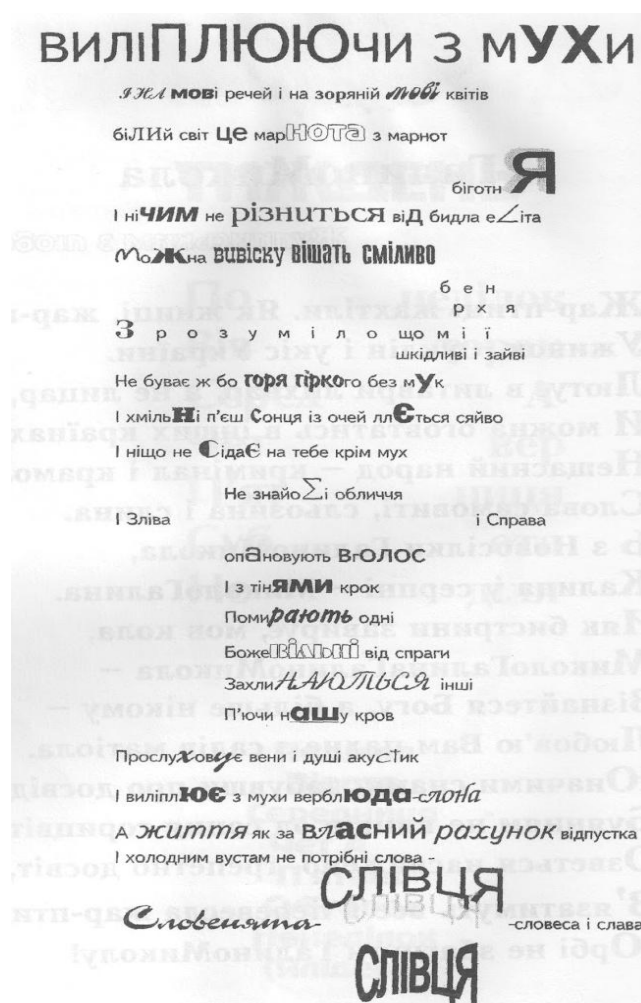

Рис. 1. І. Іов, “Виліплюючи з мухи”.

Так, наприклад, шрифтовий символізм й актуалізація візуальних можливостей засобів орфографії, пунктуації й словотвору використовуються у тексті вірша І. Іова “Виліплюючи з мухи” [Іов 1997, с. 44]. До цих способів креолізації поет додає такі графічні виражальні засоби, як розташування тексту і капіталізація.

Загалом, поєднання декількох графічних виражальних засобів в одному тексті утворює графічний стилістичний прийом графічної образності [Вялікова 2012, с. 119–125]. За І. В. Арнольд, це поділ тексту на абзаци або вірша на строфи, зазубреність рядків або фігурні вірші [Арнольд 1990, с. 239]. Проте не зовсім вірно відносити фігурні вірші як окремий тип креолізованих віршованих текстів до вузького поняття графічного прийому. За допомогою прийому графічної образності можна надати другий (фоновий, ілюстративно-символічний) план як тексту, так і окремому слову, окремому рядку [Москвин 2006, с. 529].

Виражальні можливості кольору використовуються в тексті конкретного вірша Дж. К. Філіпса. Текст цього твору складається з єдиного повторюваного слова “exhausted”, де чорним кольором друкуються літери, які складаються в новий текст поверх сірого фонового тексту. Червоним кольором того ж шрифту надруковано перше слово, що виділяється у заголовок.

Співвідношення між кольором і літерою не завжди розумілось як фарбування [Бирюков 1994, с. 153]. В ієрогліфах колір був такий само нагальний, як і графічний бік, тобто знак був кольоровою плямою. М. Бурлюк бідкається, що “при переході від предметного письма через символічне до звукового ми втратили скелет мови й прийшли до словесного рахітизму” [там само].

Рис. 2. Дж. К. Філіпс, “exhausted”.

При утворенні першої моделі креолізації “вербальний текст + зображення” до самостійного вербального тексту додається зображення. В цій моделі зображення грає залежну, другорядну роль, а основний смисл є виражений лексично. Така модель креолізації спостерігається у фігурних віршах, де лексична складова буквально вписується в певну форму, що утворює додатковий смисл, який або підкреслює слова автора, або навпаки спростовує його. Прикладом такої моделі слугує “Різдвяна вірша” І. Іова [Іов 1997, с. 57]. У тексті цього вірша

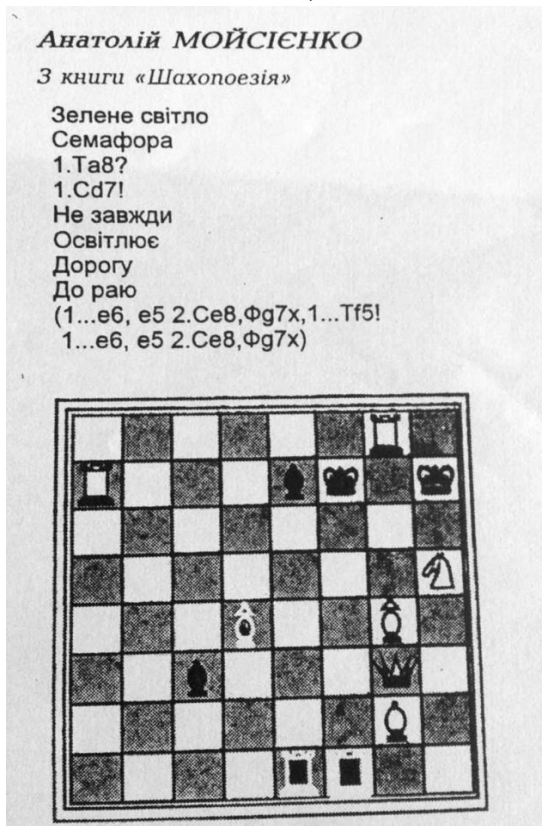

заголовок розташований горизонтально у вигляді стовбура ялини, а строфи – по обидві сторони від нього. До того ж за допомогою комп’ютерної обробки строфи було вигнуто так, щоб вони нагадували ялинові гілки. Таким чином увесь текст виглядає як різдвяна ялина, що відповідає змісту та назві.

У другій моделі креолізації “зображення + вербальний текст” домінує графічний компонент. Більшою мірою така модель реалізується в текстах конкретної поезії. При цьому графічний компонент несе основну частину змісту та експресивно-стилістичного забарвлення, а вербальні знаки є елементами графіки або додаткового тексту.

Рис. 3. І. Іова, “Різдвяна вірша”.

Рис. 4. А. Мойсієнко, Шахопоезія.

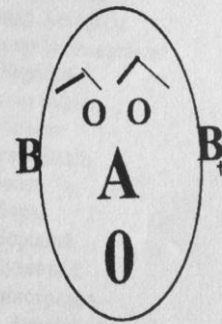
Ця модель притаманна шахопоезії А. Мойсієнко, де автор нібито коментує невербальний компонент вербальним. З одного боку, лексична складова доповнює новим смислом малюнок у словах автора, що “зелене світло семафора не завжди освітлює дорогу до раю”. З іншого боку, у тому самому вербальному компоненті міститься розшифровка шахових ходів, які зображені на намальованій шаховій дошці. Таким чином, вербальний текст повторює невербальний і частково вносить новий смисл.

Третя модель креолізації “вербальний текст = зображення” також має місце у креолізованих віршованих текстах. У такій моделі залежність між елементами тексту є рівноправною. Чітко можна відокремити графічну складову від лексичною. Наприклад, у вірші

І. Іова “Звуковий автопортрет” зображення є символічним малюнком обличчя, де всі риси – це літери української мови. Вербальний текст образно дорівнюється зображенню, оскільки за допомогою алітерації поет створює портрет початковими звуками слів. Так, вербальна складова стає паралельною графічній в плані звуко символізму.

Звуковий автопортрет

Обожнюють оболонь оборану очі.
Брівні брівоньки-брови-бровенята.
Вуаль вуужає у вулкані вух.
Губища-губоньки-губенята-губи.
Хапа запах сіна за ніс.
Тріскає од зморшок шкіра, наче люстро.
Усміх, здивування, гнів чи доброта?
Поволока-волок ока.

Рис. 5. І. Іов, “Звуковий автопортрет”.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, можна зробити висновок, що моделі креолізації тексту разом із способами креолізації є універсальним для будь-якого типу гібридного тексту: як рекламного, так і віршованого. Для формалізації вищезазначених моделей необхідно визначити вербальні та невербальні одиниці креолізованого віршованого тексту як елементів креолізації та встановити типи відношень між ними.

Література

- Анисимова Е. Е. Лингвистика текста и межкультурная коммуникация (на материале креолизованных текстов) / Елена Евгеньевна Анисимова : Учеб. пособие для студ. фак. иностр. яз. вузов. – М. : Издательский центр “Академия”, 2003. – 128 с. Арнольд И. В. Стилистика современного английского языка / Ирина Владимировна Арнольд. – М. : Просвещение, 1990. – 304 с. Бабала І. Сучасний німецький кулінарний рецепт у невербальному аспекті [Електронний ресурс] / І. Бабала // Факультет іноземних мов. – Режим доступу до статті : <http://www.chnu.edu.ua/res/chnu.edu.ua/BinderInvaz.pdf>. Бирюков С. Е. Зевгма: русская поэзия от маньеризма до постмодернизма / Сергей Евгеньевич Бирюков. – М. : Наука, 1994. – 288 с. Вялікова О. О. Система графічних засобів і прийомів в американській та українській постмодерністській поезії (на матеріалі віршованих текстів) : дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.15 “Загальне мовознавство” / Олена Олександрівна Вялікова. – К., 2012. – 206 с. Іов І. Періодична система слів / Іван Іов. – Хмельницький : “Доля”, 1997. – 126 с. Москвин В. П. Стилистика русского языка. Теоретический курс / Василий Павлович Москвин. – Ростов-на-Дону : Феникс, 2006. – 630 с. Цуканова Г. О. Метафора в креолізованих текстах друкованої соціальної реклами / Г. О. Цуканова // Держава та регіони: науково-виробничий журнал / Класичний приватний ун-т. – Запоріжжя, 2013. – С. 150–154. – (Серія : Соціальні комунікації, №2 (14)). Чигаєв Д. П. Способы креолізації современного рекламного текста дис. ... канд. філол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / Денис Петрович Чигаєв. – Москва, 2010. – 223 с.